

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра романської філології**

**ВАРІАТИВНІСТЬ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ:
КАНАРСЬКИЙ ТА АНДАЛУЗЬКИЙ ДІАЛЕКТИ**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»

студентки 4 курсу бакалаврату

освітньої програми *«Іспанська мова та переклад, англійська мова та друга романська мова»*,

спеціальність – В11.051 *«Філологія (Іспанська мова та переклад, англійська мова та друга романська мова)»*

Буданцевої Ольги Олександрівни

Науковий керівник:

к. філол. н., асист. Ірина МОРЕНЕЦЬ

Рецензент:

к.філол.н., доц. Людмила АРТЕМОВА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри романської філології

протокол № ____ від « ____ » _____ 2026 року

завідувач кафедри _____ (підпис)

к.філол.н., доцент. Ірина СИТДИКОВА

КИЇВ 2026

Анотація

Дослідження присвячено територіальній варіативності іспанської мови на матеріалі андалузького та канарського діалектів. Зіставлено різновиди, які сформувалися на спільному південнокастильському ґрунті, але історично розвивалися за різними соціолінгвістичними векторами. Їхній аналіз є ключовим для розуміння генезису латиноамериканських мовних норм, оскільки саме ці ареали слугували трансатлантичним мостом.

Об'єктом розвідки є територіальні різновиди іспанської мови південного й атлантичного ареалів, предметом – їхні специфічні фонетичні, морфосинтаксичні та лексико-фразеологічні особливості. Порівняльний аналіз виявляє не лише системні розбіжності між двома діалектами, а й механізми конструювання регіональної ідентичності через мовну практику.

Інтеграція структурно-лінгвістичного, порівняльного, соціолінгвістичного та контекстуального підходів дозволяє трактувати діалектні явища не як відхилення від кастильської норми, а як повноцінні маркери соціальної взаємодії.

Результати свідчать, що попри спільну артикуляційну базу (зокрема явища сесео та послаблення приголосних у коді складу), ці діалекти демонструють відмінні моделі функціонування. Андалузьке мовлення відзначається радикальнішим ступенем фонетичної інноваційності, гнучкістю синтаксису та експресивною лексичною маркованістю, орієнтованою переважно на усний дискурс.

Натомість канарський діалект виявляє більшу консервативність і структурну стабільність у морфосинтаксисі (наприклад, у парадигмі займенників), послідовно наближаючись до атлантичної макронорми. Його словник містить стійкі автохтонні лексеми-символи, що зберігають ідентифікаційну функцію навіть у формальних регістрах.

Встановлено, що специфічна лексика в обох ареалах виступає надійним соціальним індексом, протистоячи процесам мовної нівеляції. Доведено, що

варіативність формує цілісну матрицю вираження локальної свідомості носіїв, поглиблюючи розуміння соціолінгвістичної динаміки іспаномовного світу.

Ключові слова: діалект, варіативність, андалузький різновид, канарський різновид, мовна ідентичність, соціолінгвістика.

Abstract

The study focuses on the territorial variability of the Spanish language, based on the Andalusian and Canarian dialects. It compares varieties that emerged from a common Southern Castilian foundation but historically developed along different sociolinguistic vectors. Analyzing them is crucial for understanding the genesis of Latin American linguistic norms, as these areas served as a transatlantic bridge.

The object of the research encompasses the territorial varieties of Spanish in the Southern and Atlantic regions, while its subject matter comprises their specific phonetic, morphosyntactic, and lexico-phraseological features. A comparative analysis reveals not only systemic divergences between the two dialects but also the mechanisms of constructing regional identity through linguistic practice.

Integrating structural-linguistic, comparative, sociolinguistic, and contextual approaches allows for interpreting dialectal phenomena not as deviations from the Castilian norm, but as fully functional markers of social interaction.

The findings indicate that despite a shared articulatory base (specifically *seseo* and consonant weakening in the syllable coda), these dialects demonstrate distinct functional models. Andalusian speech is characterized by a more radical degree of phonetic innovation, syntactic flexibility, and expressive lexical marking, primarily oriented towards oral discourse.

The Canarian dialect, by contrast, shows greater conservatism and structural stability in morphosyntax (for instance, in the pronoun paradigm), consistently aligning with the Atlantic macronorm. Its vocabulary contains persistent autochthonous symbolic lexemes that retain their identification function even in formal registers.

Specific vocabulary in both areas operates as a reliable social index, resisting processes of linguistic leveling. Variability forms a coherent matrix for expressing the speakers' local consciousness, deepening the understanding of the sociolinguistic dynamics within the Spanish-speaking world.

Keywords: *dialect, variability, Andalusian variety, Canarian variety, Atlantic norm, linguistic identity, sociolinguistics.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
 РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ	
 ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ВАРІАТИВНОСТІ ІСПАНСЬКОЇ	
 МОВИ.....	9
1.1 Поняття мовної норми та національні варіанти	
іспанської мови в сучасному мовознавстві.....	9
1.2 Історичні та соціолінгвістичні передумови формування	
андалузького діалекту	13
1.3 Еволюція та сучасний статус канарського діалекту як	
перехідної ланки між піренейським та американським	
ареалами	16
Висновки до першого розділу.....	20
 РОЗДІЛ 2 ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНДАЛУЗЬКОГО	
 ТА КАНАРСЬКОГО ДІАЛЕКТІВ У	
 ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ.....	22
2.1 Фонетико-фонологічні розбіжності та спільні риси	
мовлення жителів Андалузії та Канарських островів	22
2.2 Морфосинтаксичні відмінності та специфіка	
граматичних конструкцій у досліджуваних діалектах.....	31
2.3 Лексичне наповнення та фразеологія як маркери	
регіональної ідентичності носіїв мови	37
Висновки до другого розділу.....	46
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО	
МАТЕРІАЛУ.....	56

ВСТУП

Територіальна варіативність іспанської мови є одним із ключових об'єктів сучасних лінгвістичних досліджень, оскільки іспанська мова функціонує як полінаціональна в різних географічних, соціальних та культурних умовах. У межах іспаномовного простору особливе місце посідають регіональні різновиди півдня Іспанії та атлантичного ареалу, зокрема андалузький і канарський діалекти, які історично сформувалися на спільному південнокастильському ґрунті, але розвивалися за різними соціолінгвістичними траєкторіями. Саме ці різновиди істотно вплинули на формування латиноамериканських національних варіантів іспанської мови, що зумовлює їхню важливість для розуміння загальних процесів мовної еволюції.

Актуальність дослідження визначається необхідністю системного порівняльного аналізу андалузького та канарського діалектів не лише на фонетичному, а й на морфосинтаксичному та лексико-фразеологічному рівнях. Попри значну кількість описових праць, присвячених кожному з цих різновидів окремо, їх зіставлення в межах єдиної дослідницької моделі дозволяє окреслити механізми регіональної варіативності, а також визначити роль мовних чинників у формуванні регіональної ідентичності носіїв. Під мовною ідентичністю носіїв розуміється сукупність усвідомлених і неусвідомлених зав'язків між мовними практиками індивіда або спільноти та їхньою соціальною, культурною й регіональною самоідентифікацією – тобто відчуттям належності до певної групи, що виражається через вибір мовного різновиду, акцент, лексику та стилістичні вподобання.

Метою дослідження є комплексний порівняльний аналіз фонетико-фонологічних, морфосинтаксичних та лексико-фразеологічних особливостей андалузького та канарського діалектів іспанської мови для виявлення спільних рис, системних розбіжностей і їхньої ролі у формуванні регіональної мовної ідентичності.

Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати основні теоретичні підходи до поняття мовної норми та національних і регіональних варіантів іспанської мови в сучасному мовознавстві;
- охарактеризувати історичні та соціолінгвістичні передумови формування андалузького діалекту;
- простежити еволюцію та сучасний статус канарського діалекту як перехідної ланки між піренейським та латиноамериканським ареалами;
- виявити спільні та відмінні фонетико-фонологічні риси мовлення носіїв андалузького та канарського діалектів;
- проаналізувати морфосинтаксичні особливості обох діалектів, зокрема систему дієслівних часів, займенникові конструкції та синтаксичну варіативність;
- дослідити лексичні й фразеологічні одиниці як маркери регіональної мовної ідентичності в андалузькому та канарському мовленні;

Об’єктом роботи є територіальні різновиди іспанської мови в межах південного та атлантичного ареалів.

Предметом дослідження є фонетико-фонологічні, морфосинтаксичні та лексико-фразеологічні особливості андалузького та канарського діалектів іспанської мови як прояви регіональної мовної варіативності.

Матеріалом дослідження слугують приклади мовлення андалузького та канарського діалектів, зафіксовані в наукових описах, діалектологічних монографіях, статтях та дані Академічної граматики іспанської мови (*Nueva gramática de la lengua española* RAE), матеріали спеціалізованих словників регіоналізмів, а також іспаномовних корпусів (*Corpus de Referencia del Español Actual*, *Corpus del Español*).

Методи дослідження. У роботі застосовано описовий метод для фіксації мовних явищ; порівняльний метод для зіставлення андалузького та канарського діалектів; структурно-лінгвістичний аналіз для вивчення фонетичних і граматичних особливостей; елементи соціолінгвістичного

аналізу для інтерпретації мовних фактів у зв'язку з соціальними та ідентифікаційними чинниками; а також контекстуальний аналіз для тлумачення лексичних і фразеологічних одиниць у реальних комунікативних ситуаціях.

Новизна роботи полягає в комплексному зіставному аналізі андалузького та канарського діалектів іспанської мови на трьох мовних рівнях у межах єдиної дослідницької моделі, а також у розгляді лексико-фразеологічних одиниць не лише як мовних фактів, а як маркерів регіональної ідентичності носіїв мови.

Результати дослідження полягають у виявленні спільної фонетичної бази андалузького та канарського діалектів, установленні системних розбіжностей у реалізації окремих фонетичних і морфосинтаксичних явищ, а також у визначенні ролі лексики й фразеології як ключових засобів конструювання регіональної мовної ідентичності в обох мовних спільнотах.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 56 сторінок, з них основного тексту – 50 сторінок. Список використаної літератури містить 57 праць.

У **першому розділі** розглянуто теоретичні засади вивчення мовної норми та територіальної варіативності іспанської мови, а також історичні й соціолінгвістичні передумови формування андалузького та канарського діалектів. **Другий розділ** присвячено порівняльному аналізу фонетико-фонологічних, морфосинтаксичних і лексико-фразеологічних особливостей досліджуваних діалектів. У висновках узагальнено результати проведеного дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ВАРІАТИВНОСТІ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

1.1 Поняття мовної норми та національні варіанти іспанської мови в сучасному мовознавстві

Перш ніж перейти до аналізу мовної норми, необхідно окреслити ключові поняття, що становлять категоріальну основу дослідження: мовний різновид, діалект та національний варіант полінаціональної мови.

Мовний різновид (*variedad lingüística*) у сучасній соціолінгвістиці розуміється як конкретна форма реалізації мовної системи, що характеризується сукупністю мовних рис, притаманних певній спільноті носіїв, об'єднаних географічними, соціальними або ситуативними чинниками. Ф. Морено Фернандес розрізняє діатопічні (просторові), діастратичні (соціальні) та діафазичні (ситуативні) різновиди, наголошуючи, що жоден із них не може розглядатися як відхилення від норми – кожен є закономірним проявом варіативності мовної системи [Moreno Fernández 2009, с. 17]. Такий підхід дозволяє описувати всі форми існування мови на рівних засадах, не ієрархізуючи їх за ступенем «правильності».

Діалект є різновидом вищого порядку стосовно ідіолекту, але нижчого – порівняно зі стандартною мовою; він становить географічно або соціально локалізовану форму мовлення з власними фонетичними, граматичними та лексичними рисами, функціонально обмежену певним ареалом або групою носіїв. М. Альвар підкреслює, що діалект не є «деградованою» чи «неповноцінною» формою мови: він зберігає структурну спорідненість із мовною системою загалом і відрізняється від неї лише ступенем регіональної або соціальної специфіки [Alvar 1996, с. 13]. Залежно від типу чинників, що визначають його формування, розрізняють територіальні діалекти (зумовлені

географічним положенням) та соціальні діалекти (зумовлені соціальним статусом, віком або освітою носіїв).

Національний варіант є формою існування мови, що охоплює всі функціональні стилі – від побутового до офіційно-ділового та наукового – і функціонує як повноцінний засіб суспільної комунікації в межах однієї держави або великого регіону. Б. Фонтанелья де Вайнберг чітко розмежовує діалект і національний варіант: перший, як правило, не кодифікований і обмежений у функціональному вжитку, тоді як другий характеризується власними нормативними орієнтирами й використовується в усіх сферах комунікації [Fontanella de Weinberg 1992, с. 24]. Мови, що функціонують одночасно у кількох національних варіантах, прийнято називати полінаціональними або поліцентричними: У. Аммон наголошує, що в такому разі жоден із варіантів не є «єдино правильним», а всі вони рівноправно формують загальну мовну систему [Ammon 2004, с. 1536]. Х. Лопес Моралес додає, що полінаціональна норма формується не лише академічними установами, а й через реальну комунікативну практику носіїв у кожному з ареалів [López Morales 2010, с. 69].

Отже, три вищезазначені поняття утворюють ієрархію: мовний різновид є родовим терміном, що охоплює будь-яку диференційовану форму мови; діалект – регіонально або соціально обмежений різновид без повної кодифікації; національний варіант – повнофункціональна форма полінаціональної мови з власними нормативними центрами. Розмежування між ними є принципово важливим для коректного визначення статусу андалузького й канарського різновидів, що становить завдання наступних підрозділів.

Проблематика мовної норми посідає важливе місце у сучасному мовознавстві, оскільки саме через поняття норми здійснюється осмислення стабільності та змінності мовної системи, співвідношення між кодифікацією та реальним мовним ужитком. Для іспанської мови, яка функціонує в багатьох державах і на різних континентах, питання мовної норми набуває особливої

теоретичної та практичної значущості. Розгляд мовної норми у зв'язку з національними варіантами іспанської мови дозволяє глибше зрозуміти природу її територіальної варіативності та механізми збереження мовної єдності в умовах географічної й культурної диференціації.

У лінгвістичній традиції мовна норма зазвичай визначається як сукупність мовних засобів, які вважаються правильними та зразковими в певній мовній спільноті на конкретному етапі історичного розвитку. Е. Косеріу розглядає норму як рівень мовної організації, що перебуває між абстрактною мовною системою та індивідуальним мовленням, підкреслюючи її соціальний характер і залежність від колективної мовної практики [Coseriu 1982, с. 94]. Науковець наголошує, що норма не є набором штучно встановлених правил, а формується внаслідок усталеного вживання мовних елементів.

У сучасному мовознавстві дедалі частіше акцентується динамічний характер мовної норми. Як зазначає Дж. Мілрой, норма не може розглядатися як абсолютно стабільна структура, оскільки вона постійно змінюється під впливом соціальних, культурних та комунікативних чинників [Milroy 2001, с. 531]. З цієї точки зору нормативність мови не заперечує варіативності, а, навпаки, передбачає її як природну умову мовного розвитку.

У контексті іспанської мови проблема мовної норми тісно пов'язана з її полінаціональним статусом. Іспанська мова є державною або офіційною у понад двадцяти країнах, що зумовлює існування різних форм її національної реалізації. Ф. Морено Фернандес підкреслює, що сучасну іспанську мову доцільно характеризувати як поліцентричну, тобто таку, що має кілька нормативних центрів, кожен з яких впливає на формування стандарту [Moreno Fernández 2009, с. 54]. У межах цієї концепції жоден національний варіант не розглядається як вторинний або менш престижний.

Поняття національного варіанта мови використовується для позначення відносно стабільної форми існування мови в межах окремої держави або великого регіону. Національні варіанти іспанської мови характеризуються

спільною граматичною основою, але водночас мають власні фонетичні, лексичні та стилістичні особливості. За спостереженням М. Альвара, ці відмінності не перешкоджають взаєморозумінню між носіями мови, а лише відображають історичний досвід і культурну специфіку відповідних мовних спільнот [Alvar 1996, с. 19].

Важливим аспектом у дослідженні мовної норми є діяльність інституцій, що займаються її кодифікацією. Королівська академія іспанської мови та Асоціація академій іспанської мови впродовж останніх десятиліть суттєво переглянули підходи до нормативності. У «Nueva gramática de la lengua española» підкреслюється, що сучасна норма іспанської мови ґрунтується на загальному мовному вжитку в усіх іспаномовних країнах, а не лише на європейському варіанті [RAE 2009, с. 5].

Таким чином, академічна норма визнає легітимність національних варіантів і прагне описати їх у межах єдиного мовного простору.

Подібна позиція простежується і в «*Ortografía de la lengua española*», де наголошується, що варіативність є природною характеристикою мови та не суперечить її нормативності [RAE 2010, с. 13]. Це свідчить про відхід від жорсткого прескриптивізму та орієнтацію на дескриптивний підхід у сучасній іспанській нормативістиці.

Історичний аспект формування національних варіантів іспанської мови детально аналізується у працях Р. Пенні, який пов'язує виникнення латиноамериканських варіантів із процесами колонізації, мовного контакту та подальшої автономізації іспаномовних суспільств [Penny 2002, с. 7]. Науковець підкреслює, що після здобуття незалежності країнами Латинської Америки іспанська мова в кожній з них почала розвиватися відповідно до власних соціальних і культурних умов.

Соціолінгвістичний вимір проблеми мовної норми також має важливе значення. Х. Лопес Моралес зазначає, що мовна норма формується не лише під впливом академічних установ, а й у процесі повсякденної комунікації, засобів масової інформації та системи освіти [López Morales 2010, с. 69]. У

цьому контексті національні варіанти іспанської мови виступають повноцінними засобами суспільного спілкування, а не відхиленнями від «єдиного стандарту».

У сучасній іспаністиці чітко розмежовуються поняття національного варіанта та територіального діалекту. Як зазначає Б. Фонтанелья де Вайнберг, діалекти зазвичай мають обмежене функціонування та не завжди кодифіковані, тоді як національні варіанти використовуються в усіх функціональних стилях мови [Fontanella de Weinberg 1992, с. 24]. Це розмежування є принципово важливим для коректного опису мовної варіативності.

Отже, у сучасному мовознавстві мовна норма іспанської мови розглядається як багатовимірне та динамічне явище, тісно пов'язане з існуванням національних варіантів. Визнання поліцентричності норми дозволяє адекватно описати територіальну варіативність іспанської мови, зберігаючи уявлення про її структурну єдність. Такий підхід створює надійну теоретичну основу для подальшого аналізу конкретних регіональних різновидів іспанської мови.

1.2 Історичні та соціолінгвістичні передумови формування андалузького діалекту

Формування андалузького діалекту іспанської мови є результатом тривалого й багатошарового історичного процесу, у якому переплелися політичні події, демографічні зрушення, мовні контакти та соціальні чинники. Його становлення не можна пояснити ізольованим розвитком на окремій території, оскільки андалузьке мовлення від самого початку формувалося в межах загальноіспанського мовного простору, зберігаючи тісний зв'язок із кастильською основою. Водночас специфічні історичні умови Півдня Піренейського півострова сприяли ранньому закріпленню тих рис, які згодом стали сприйматися як характерні маркери андалузької мовної ідентичності. Як справедливо зазначають Е. Мендес-Гарсія де Паредес і К. Аморос-Негре,

андалузька говірка «належить до історичного континууму іспанської мови, а її диференційні риси виконують передусім символічну ідентифікаційну функцію» [Méndez-G^a de Paredes, Amorós-Negre 2018, с. 4] .

Вирішальним історичним етапом у формуванні андалузького діалекту стала Реконкіста та пов'язаний із нею процес повторного заселення південних земель. Після остаточного християнського завоювання Гранадського емірату в 1492 році Андалусія перетворюється на простір активних демографічних переміщень. До регіону масово переселяються вихідці з Кастилії, Леону, Естремадури, а також з інших частин Піренейського півострова. Це заселення відбувалося нерівномірно й часто стихійно, що спричинило змішування різних діалектних традицій уже на ранньому етапі формування місцевого мовлення. Р. Пенні пов'язує виникнення андалузької специфіки з «раннім територіальним розщепленням середньовічної кастильської мови, яке зумовило появу двох великих моделей вимови – північної та південної» [Penney 2002, с. 77]. Саме в цей період закладаються фонетичні процеси редукції приголосних, ослаблення артикуляції та нейтралізації опозицій, які згодом набудуть системного характеру в андалузькому мовленні.

Не менш важливим чинником стала тривала попередня присутність арабо-мусульманської культури в Андалусії. Хоча арабська мова не справила безпосереднього вирішального впливу на фонологічну систему андалузького діалекту, багатовікове співіснування романського та арабського мовних кодів сформувало специфічні умови мовного контакту, що сприяли гнучкості мовних норм і толерантності до варіативності. Крім того, арабська культурна спадщина залишила помітний слід у лексиці та топоніміці регіону, що посилює відчуття культурної й мовної відмінності Андалусії в межах Іспанії.

Особливу роль у консолідації андалузького мовного типу відіграла Севілья, яка в XVI–XVII століттях стала економічним і політичним центром Іспанської імперії та головним портом сполучення з Америкою. Саме через Севілью проходили торговельні, адміністративні й культурні потоки, що надавало місцевому мовленню значного соціального престижу. Як зазначає М.

Альвар, мовлення освічених верств Севільї сприяло поширенню південного типу вимови за межі міста і виконувало роль надрегіональної моделі в південній Іспанії [Alvar 1996, с. 112]. Проте з утвердженням Мадрида як політичної столиці та центру кодифікації мови саме північно-кастильський різновид закріплюється як основа загальноіспанської норми, що зумовлює тривале зниження престижу андалузького діалекту в офіційному дискурсі.

У внутрішньому плані андалузький діалект формується як неоднорідний мовний простір із чіткою регіональною диференціацією. Традиційний поділ на західноандалузьку та східноандалузьку зони ґрунтується насамперед на різних шляхах розвитку фонетичних процесів, зокрема реалізації /s/ у фінальній позиції, співвідношенні /s/ і /θ/, а також особливостях артикуляції /x/ [Alvar 1996, с. 145]. Водночас ці відмінності не є суто географічними, адже вони тісно переплітаються з соціальними чинниками: рівнем освіти, віком мовців, типом комунікативної ситуації. Як підкреслюють Мендес-Гарсія де Паредес і Аморос-Негре, одні й ті самі фонетичні риси можуть сприйматися як престижні або, навпаки, стигматизовані залежно від контексту вживання та мовної ідеології [Méndez-G^a de Paredes, Amorós-Negre 2018, с. 6].

З соціолінгвістичного погляду андалузький діалект розвивається в умовах постійного напруження між локальними мовними практиками та загальноіспанською нормативною моделлю. У термінах У. Аммона, це типовий приклад недомінантного різновиду в плюрицентричній мові, статус якого визначається не стільки структурними характеристиками, скільки рівнем кодифікації та символічного престижу [Ammon 2004, с. 1538]. У результаті носії андалузького діалекту часто демонструють функціональний білінгвізм у межах однієї мови, адаптуючи своє мовлення до формальних або неформальних ситуацій спілкування.

Суттєвим чинником, що впливає на сучасне сприйняття андалузького діалекту, є мовні установки та ідеології, сформовані впродовж кількох століть. Як зазначає А. Лопес Серена, андалузьке мовлення нерідко оцінюється як «відхилення від стандарту» не через його структурні особливості, а через

історично закріплену домінацію північної норми в освітніх і культурних інституціях [López Serena 2011, с. 53]. Це сприяло формуванню стійких стереотипів, які пов'язують андалузькі риси з розмовністю, емоційністю або недостатньою нормативністю, попри їхню поширеність серед усіх соціальних верств.

Разом із тим сучасні дослідження фіксують поступове переосмислення ролі андалузького діалекту в іспаномовному просторі. Зростання інтересу до регіональних ідентичностей, розвиток соціолінгвістики та відхід від жорсткого прескриптивізму сприяють тому, що андалузький різновид дедалі частіше розглядається як один із легітимних моделей мовного вжитку іспанської мови. Як наголошують Мендес-Гарсія де Паредес і Аморос-Негре, андалузьке мовлення має власні імпліцитні норми, які регулюють його функціонування в різних комунікативних сферах, навіть за відсутності повної інституційної кодифікації [Méndez-G^a de Paredes, Amorós-Negre 2018, с. 8].

Отже, історичні та соціолінгвістичні передумови формування андалузького діалекту охоплюють раннє територіальне розщеплення кастильської мовної традиції, складні демографічні процеси Реконкісти, культурну спадщину мусульманського періоду, соціальну стратифікацію та тривалу домінацію північно-кастильської нормативної моделі. У сучасних умовах андалузький діалект постає як варіативний, соціально маркований, але цілком легітимний різновид іспанської мови, який відіграє важливу роль у збереженні й конструюванні регіональної мовної та культурної ідентичності.

1.3 Еволюція та сучасний статус канарського діалекту як перехідної ланки між піренейським та американським ареалами

Канарський діалект іспанської мови посідає особливе місце в системі територіальної варіативності іспанської мови, оскільки історично й структурно поєднує риси піренейського та американського ареалів, виступаючи своєрідним лінгвістичним «мостом» між Європою та Новим

Світом. Його формування безпосередньо пов'язане зі специфічним географічним положенням Канарських островів, які з кінця XV століття стали стратегічним пунктом атлантичної експансії Кастильської корони. Архіпелаг не лише виконував роль транзитної зупинки на шляху до Америки, але й перетворився на зону постійного мовного контакту між різними іспанськими, романськими та неіспанськими традиціями, що зумовило особливу динаміку мовного розвитку.

Еволюція канарського діалекту розпочинається після завершення завоювання архіпелагу Кастилією наприкінці XV століття, коли на островах формується нове іспаномовне населення. Заселення Канарських островів відбувалося нерівномірно й мало змішаний характер: поряд із вихідцями з Андалусії, які становили кількісну більшість, значну роль відігравали переселенці з Естремадури, Кастилії, а також з Португалії. До цього мовного комплексу додавалася спадщина корінного населення архіпелагу – гуанчів, мови яких, хоча й зникли відносно швидко, залишили помітний слід у канарській лексиці та топоніміці. Як зазначає Р. Пенні, мовна ситуація на Канарських островах формувалася в умовах інтенсивного діалектного та міжмовного контакту, що сприяло ранній стабілізації низки фонетичних, морфологічних і лексичних рис південного типу [Penny 2002, с. 83]. Уже на початковому етапі розвитку канарське мовлення демонструє відхилення від північно-кастильської моделі, яка згодом стане основою загальноіспанської нормативної вимови, що свідчить про ранню автономізацію цього різновиду.

Особливого значення для подальшого розвитку канарського діалекту набуває XVI–XVIII століття, коли архіпелаг остаточно закріплюється як ключова ланка атлантичної торгівлі та колоніальних маршрутів. Канарські острови слугували не лише перевалочним пунктом для кораблів, що прямували до Америки, але й місцем постійної міграції населення в обох напрямках. Саме в цей період формується тісний історичний зв'язок між канарським мовленням та іспанськими варіантами Карибського басейну, Венесуели та прибережних районів Центральної Америки. М. Альвар

підкреслює, що спільність багатьох фонетичних і лексичних рис канарського та карибського іспанського пояснюється не лише їхнім андалузьким підґрунтям, а й активною участю канарців у колонізації Америки та тривалими двосторонніми контактами між архіпелагом і Новим Світом [Alvar 1996, с. 167].

У фонетичному плані канарський діалект демонструє набір рис, які традиційно пов'язують із південним іспанським типом мовлення та які пізніше стануть характерними для більшості латиноамериканських варіантів іспанської мови. До таких рис належать явище *seseo*, ослаблення або повна втрата кінцевого /s/, аспірація приголосного /x/, а також нейтралізація опозиції /l/ і /r/ у фінальній позиції складу. За спостереженням Х. К. Корралеса та Д. Корбелли, ці явища не є маргінальними або соціально обмеженими, а мають системний характер і стабільно функціонують у мовленні різних соціальних груп на архіпелазі [Corrales, Corbella 2001, с. 94]. Саме ця структурна стабільність дозволяє розглядати канарський діалект як сформований регіональний різновид, а не як сукупність випадкових діалектних рис.

Лексичний склад канарського діалекту також чітко відображає його складну історичну багатощаровість. У ньому поєднуються архаїчні елементи іспанської мови, збережені з ранніх етапів колоніального періоду, численні португальські запозичення, пов'язані з ранніми контактами з Португалією, а також слова гуанчського походження, що закріпилися передусім у сферах побуту, природного середовища та традиційного господарства. Як зазначає Д. Корбелла, канарська лексика становить «цінне свідчення мовної історії Атлантичного простору», оскільки віддзеркалює процеси мовного контакту, адаптації та збереження архаїчних форм [Corbella 2010, с. 41]. Аналогічні лексичні пласти простежуються й у низці латиноамериканських регіонів, що додатково підтверджує історичну та структурну спорідненість канарського діалекту з іспанською мовою Америки.

З соціолінгвістичного погляду канарський діалект упродовж тривалого часу мав периферійний статус у межах іспанської мовної спільноти.

Домінування північно-кастильської норми, її інституційне закріплення в академічних описах і системі освіти сприяли формуванню уявлення про канарське мовлення як «неканонічне» або «відхилене» від стандарту. Проте, як зауважує Ф. Морено Фернандес, у сучасній іспаністиці відбувається поступовий перегляд таких оцінок, і канарський діалект дедалі частіше розглядається як повноцінний регіональний варіант з власними імпліцитними нормами та стабільною мовною традицією [Moreno Fernández 2009, с. 176].

Сучасний статус канарського діалекту визначається складним балансом між орієнтацією на загальноіспанську кодифіковану норму та збереженням локальних мовних особливостей. У формальних сферах комунікації, зокрема в системі освіти, адміністрації та національних засобах масової інформації, домінує стандартна іспанська мова, тоді як у повсякденному спілкуванні, локальних медіа та неофіційних контекстах канарські риси залишаються активними й функціонально значущими. Як зазначає А. Сампер Паділья, для більшості носіїв канарський діалект виконує роль маркера регіональної ідентичності, символу історичної пам'яті та культурної солідарності [Samper Padilla 2011, с. 58].

У контексті плюрицентричності іспанської мови канарський діалект набуває особливого теоретичного значення, оскільки дозволяє простежити шляхи поширення мовних інновацій між Європою та Америкою, а також механізми формування надрегіональних мовних моделей. Як слушно зазначає Х. Лопес Моралес, без урахування ролі Канарських островів неможливо повною мірою реконструювати мовну історію іспанської Атлантики та зрозуміти логіку розвитку латиноамериканських варіантів іспанської мови [López Morales 2010, с. 112].

Отже, еволюція канарського діалекту іспанської мови є результатом поєднання історичних, географічних і соціолінгвістичних чинників. У сучасному мовознавстві він розглядається не як маргінальний різновид, а як структурно стабільний і соціально значущий елемент іспаномовного простору, що виконує функцію перехідної ланки між піренейським та американським

ареалами. Саме такий підхід дозволяє глибше осмислити поліцентричну природу іспанської мови та закономірності її територіальної варіативності.

Висновки до першого розділу

Розглянутий у першому розділі теоретичний матеріал дає підстави стверджувати, що територіальна варіативність іспанської мови є закономірним наслідком її історичного розвитку, полінаціонального статусу та функціонування в різних соціокультурних умовах. Аналіз поняття мовної норми показав, що в сучасному мовознавстві вона дедалі частіше трактується не як жорстко фіксований набір правил, а як динамічне соціальне явище, яке формується в результаті узусу, мовної практики та колективних уявлень мовної спільноти. Для іспанської мови це особливо важливо, оскільки її норма існує не в єдиному центрі, а в поліцентричній системі, де співіснують і взаємодіють кілька нормативних моделей.

У межах такої поліцентричності національні варіанти іспанської мови постають не як відхилення від «єдиного стандарту», а як повноцінні форми існування мови, що мають спільну структурну основу, але відрізняються способами реалізації на різних мовних рівнях. Визнання цієї множинності норм дозволяє уникнути ієрархічного підходу до мовних різновидів та створює наукове підґрунтя для об'єктивного опису територіальних діалектів без їх стигматизації.

Розгляд історичних і соціолінгвістичних передумов формування андалузького діалекту засвідчив, що його специфіка зумовлена раннім розщепленням кастильської мовної традиції, демографічними процесами Реконквісти та тривалим соціальним протиставленням південної та північної моделей мовлення. Андалузький діалект формується як внутрішньо варіативний і соціально маркований різновид, у якому мовні риси набувають символічного значення та стають інструментом регіональної ідентифікації. Водночас його статус у сучасному мовному просторі визначається напруженим балансом між орієнтацією на загальноіспанську норму в

офіційних сферах і збереженням локальних особливостей у повсякденному спілкуванні.

Дослідження еволюції канарського діалекту дозволило окреслити його особливу роль у системі іспанської мови як перехідної ланки між піренейським та американським ареалами. Його формування відбувалося в умовах інтенсивного мовного контакту, зумовленого географічним положенням архіпелагу та його участю в колонізаційних процесах. Саме це пояснює структурну близькість канарського діалекту до латиноамериканських варіантів іспанської мови та його значення для реконструкції мовної історії атлантичного простору. У сучасних умовах канарський діалект дедалі чіткіше усвідомлюється як легітимний регіональний різновид з власними імпліцитними нормами й високим ідентифікаційним потенціалом.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що мовна норма, національні варіанти та територіальні діалекти іспанської мови перебувають у складних відносинах взаємодії, а не протиставлення. Андалузський і канарський діалекти є показовими прикладами того, як історичні, соціальні та культурні чинники формують регіональні мовні моделі, які зберігають структурну єдність з іспанською мовою загалом, водночас реалізуючи її варіативний потенціал. Отримані теоретичні висновки створюють цілісну основу для подальшого аналізу конкретних лінгвістичних особливостей цих діалектів у порівняльному аспекті, що й становить завдання наступного розділу дослідження.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНДАЛУЗЬКОГО ТА КАНАРСЬКОГО ДІАЛЕКТІВ У ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ

2.1 Фонетико-фонологічні розбіжності та спільні риси мовлення жителів Андалузії та Канарських островів

Фонетико-фонологічний рівень є найбільш показовим для зіставлення андалузького та канарського діалектів іспанської мови, оскільки саме у сфері вимови з найбільшою інтенсивністю проявляються як спільне історичне підґрунтя, так і відмінні траєкторії регіонального розвитку. На відміну від морфосинтаксичного рівня, який у межах іспанської мови загалом характеризується високим ступенем стабільності, фонетика й фонологія значно швидше реагують на соціальні, географічні та комунікативні чинники. Саме тому андалузький і канарський діалекти традиційно розглядаються в діалектології як ключові приклади південного, або атлантичного, типу іспанської вимови, що сформувався поза межами північно-кастильської нормативної моделі.

Обидва різновиди історично пов'язані з південним кастильським ареалом, однак сучасні дослідження переконливо демонструють, що між ними існує не лише значна кількість спільних рис, а й системні розбіжності, зумовлені різними умовами мовного розвитку та соціолінгвістичного функціонування [Penny 2002, с. 83; Moreno Fernández 2009, с. 175]. Якщо андалузький діалект формувався в умовах внутрішньої територіальної диференціації та постійного контакту зі стандартною нормою метрополії, то канарський розвивався в умовах географічної ізоляції та активних трансатлантичних контактів, що істотно вплинуло на ступінь стабільності та соціальної оцінки фонетичних явищ.

Однією з найважливіших спільних характеристик андалузького й канарського мовлення є загальна тенденція до артикуляційної редукції,

насамперед у слабких позиціях складу та слова. Ця тенденція виявляється в ослабленні або випадінні приголосних, зменшенні напруженості артикуляції та нейтралізації фонологічних опозицій. Як зазначає М. Альвар, редуктивні процеси становлять одну з базових рис південного типу іспанської вимови й мають глибоке історичне коріння, пов'язане з еволюцією кастильської мови в умовах швидкого мовного поширення [Alvar 1996, с. 168].

Найбільш яскравим проявом цієї тенденції є аспірація або випадіння фонем */s/* в імплзивній позиції, тобто в кінці складу або слова. Це явище широко представлене як в андалузькому, так і в канарському діалектах і вважається однією з головних ознак їхньої належності до атлантичного ареалу. Аспірація */s/* (*[h]*) або її повна елізія (*Ø*) змінює ритмічну структуру мовлення, впливає на темп артикуляції та створює характерне акустичне враження, яке часто сприймається носіями інших різновидів іспанської як маркер «південності».

У таблиці 2.1 узагальнено основні фонетико-фонологічні риси, спільні для андалузького та канарського діалектів.

Таблиця 2.1

СПІЛЬНІ ФОНЕТИКО-ФОНОЛОГІЧНІ РИСИ АНДАЛУЗЬКОГО ТА КАНАРСЬКОГО ДІАЛЕКТІВ

Фонетичне явище	Андалузький діалект	Канарський діалект	Приклади
Аспірація <i>/s/</i> в імплзивній позиції	Регулярна	Регулярна	<i>los niños</i> → [loh 'ninoɦ]
<i>Yeísmo</i>	Майже повсюдне	Повсюдне	<i>calle / cayo</i> → ['kaɦe]
Послаблення <i>/x/</i>	Часто [h]	Переважає [h]	<i>gente</i> → ['hente]
Випадіння <i>/d/</i> в інтервокалі	Поширене	Поширене	<i>cansado</i> → [kan'sao]

Як видно з таблиці 2.1, більшість ключових фонетичних процесів мають паралельну реалізацію в обох регіонах. Це дозволяє говорити про спільну артикуляційну базу та спільні історичні джерела формування вимови. Водночас важливо підкреслити, що сама наявність певного явища ще не означає його ідентичного функціонування: вирішальними є ступінь варіативності, соціальна маркованість та нормативна оцінка цих рис у кожному з діалектів.

Однією з ключових зон фонетико-фонологічних розбіжностей є реалізація фонемі /s/. В андалузькому діалекті система реалізацій /s/ характеризується надзвичайно високим ступенем варіативності. Окрім аспірації [h], широко засвідчені повна елізія, асиміляція до наступного приголосного, а також збереження [s] у мовленні носіїв із високим соціальним статусом або в офіційних комунікативних ситуаціях. Таким чином, реалізація /s/ в Андалусії є не лише фонетичним, а й соціально значущим показником.

У канарському діалекті, навпаки, аспірація /s/ має значно стабільніший характер і не демонструє такої різкої соціальної диференціації. За спостереженням Х. К. Корралеса та Д. Корбелли, у мовленні канарців [h] у позиції імплзивної /s/ сприймається як нейтральна норма, а не як ознака розмовності або низького стилю [Corrales, Corbella 2001, с. 93]. Це зумовлено історичною відсутністю жорсткого протиставлення місцевого мовлення та престижної метропольної норми.

Ці відмінності узагальнено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**РЕАЛІЗАЦІЯ ФОНЕМИ /S/ В АНДАЛУЗЬКОМУ ТА
КАНАРСЬКОМУ ДІАЛЕКТАХ**

Параметр	Андалузький діалект	Канарський діалект
Варіативність	Дуже висока	Помірна
Соціальна маркованість	Висока	Низька
Типова реалізація	[h], Ø, [s]	[h]

Приклад	<i>más pan</i> → [mah 'pan]	<i>más pan</i> → [mah 'pan]
---------	-----------------------------	-----------------------------

Як показано в [таблиці 2.2](#), однакова акустична реалізація може мати різне соціальне значення залежно від діалекту. У формальному мовленні канарців аспірація /s/ не сприймається як відхилення від норми, тоді як в Андалусії вона часто інтерпретується як ознака розмовності, локальної ідентичності або навіть соціального статусу [López Serena 2011, с. 59]. Ця різниця є принципово важливою для розуміння механізмів нормативності в обох діалектах.

Ще одним важливим аспектом фонетико-фонологічного зіставлення є вокалізм. В андалузькому діалекті, передусім у східній зоні, редукція фінальної /s/ призвела до вторинних змін у системі голосних. Унаслідок цього відкритість голосних може виконувати розрізнявальну функцію між формами однини та множини, що фактично означає часткову фонологізацію вокалічної ознаки. Як зазначає Г. Сальвадор, цей процес є унікальним явищем у межах іспанської мови та не має прямого відповідника в більшості інших діалектів [Salvador 1977, с. 12].

У канарському діалекті такого переосмислення вокалізму не відбулося. Хоча редукція /s/ також є поширеною, вона не призвела до формування нових фонологічних опозицій між голосними, що свідчить про іншу траєкторію розвитку при збереженні спільного фонетичного імпульсу.

Таблиця 2.3

ПОРІВНЯННЯ ВОКАЛІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Ознака	Андалузький діалект	Канарський діалект
Відкриття голосних	Системне (Східна Андалусія)	Відсутнє
Фонологізація	Часткова	Немає
Приклад	<i>niños</i> → ['niɲo]	<i>niños</i> → ['niɲoh]

Як видно з [таблиці 2.3](#), саме вокалізм становить одну з принципових ліній розмежування між андалузьким і канарським діалектами та є доказом того, що навіть спільні фонетичні процеси можуть мати різні структурні наслідки.

Важливою ділянкою фонетико-фонологічного зіставлення андалузького та канарського діалектів є поведінка сонорних приголосних /r/ та /l/ у позиції кінця складу або слова. У загальноіспанській нормі ці фонемі чітко розрізняються і виконують смислорозрізнявальну функцію, однак у південних діалектах іспанської мови спостерігається тенденція до їхньої нейтралізації. Саме ця тенденція по-різному реалізується в андалузькому та канарському мовленні, що дозволяє говорити про відмінні моделі фонологічної стабільності.

В андалузькому діалекті нейтралізація /r/ і /l/ у фінальній позиції є досить поширеним явищем, особливо в розмовному мовленні та в низці територіальних зон. Залежно від регіону та соціального контексту можливі різні реалізації: заміна /r/ на /l/ (*arma* → ['alma]), заміна /l/ на /r/ (*sol* → ['sor]) або навіть повна редукція сонорного приголосного. Як зазначає М. Альвар, ці процеси не є хаотичними, а підпорядковуються певним територіальним і соціальним закономірностям [Alvar 1996, с. 171]. Водночас вони залишаються соціально маркованими та часто сприймаються як ознака неформального або локального мовлення.

У канарському діалекті нейтралізація /r/ і /l/ має значно обмеженіший характер. Хоча окремі випадки заміни або ослаблення сонорних приголосних фіксуються, вони не набули системного поширення і зазвичай пов'язані з конкретними локальними говорами або індивідуальними мовними особливостями. За спостереженням А. Сампер Падільї, у канарському мовленні зберігається чітке розрізнення /r/ і /l/ у більшості комунікативних ситуацій, що свідчить про вищий ступінь фонологічної стабільності цієї опозиції [Samper Padilla 2011, с. 61].

Таблиця 2.4

НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ /R/ І /L/ У ФІНАЛЬНІЙ ПОЗИЦІЇ СКЛАДУ

Ознака	Андалузький діалект	Канарський діалект
Частотність	Висока	Низька

Соціальна маркованість	Помітна	Обмежена
Типові реалізації	[l], [r], Ø	Переважно збереження
Приклад	<i>cuerpo</i> → ['kwelpo]	<i>cuerpo</i> → ['kweɾpo]

Як показано в таблиці 2.4, саме соціальний вимір є ключовим фактором диференціації: у той час як андалузька нейтралізація /r/–/l/ часто сигналізує регіональну або соціальну ідентичність, у канарському діалекті вона не відіграє подібної символічної ролі.

Окремої уваги заслуговує реалізація аффрикати /tʃ/. В андалузькому діалекті досить поширеним є її фрикативний варіант [ʃ], який активно використовується в розмовному мовленні та надає андалузькій вимові виразного регіонального забарвлення. Такі реалізації, як *michacho* → [mu'ʃaʃo], часто сприймаються носіями інших різновидів іспанської мови як характерна ознака андалузької мовної ідентичності. За спостереженням М. Альвара, фрикативізація /tʃ/ є однією з найбільш стилістично навантажених рис андалузького мовлення [Alvar 1996, с. 172].

У канарському діалекті, навпаки, переважає збереження аффрикати [tʃ]. Фрикативні варіанти трапляються значно рідше й не мають такого високого рівня поширеності. Це свідчить про більш консервативний характер канарського консонантизму порівняно з андалузьким, попри наявність спільних редуکتивних тенденцій.

Таблиця 2.5

РЕАЛІЗАЦІЯ ФОНЕМИ /tʃ/ В АНДАЛУЗЬКОМУ ТА КАНАРСЬКОМУ ДІАЛЕКТАХ

Діалект	Типова реалізація	Приклад
Андалузький	[ʃ] / [tʃ]	<i>michacho</i> → [mu'ʃaʃo]
Канарський	[tʃ]	<i>michacho</i> → [mu'tʃatʃo]

Крім сегментних характеристик, істотні відмінності між андалузьким і канарським діалектами спостерігаються й на надсегментному рівні, зокрема в інтонації та ритмі мовлення. Андалузька інтонація часто описується як більш експресивна, з широким діапазоном мелодичних коливань і тенденцією до

скорочення ненаголошених складів. Це створює враження швидкого темпу мовлення та високої емоційної насиченості. Канарська інтонація, навпаки, характеризується більш рівним мелодичним контуром і відносно стабільним ритмом, що наближає її до багатьох карибських варіантів іспанської мови.

Як зазначає Ф. Морено Фернандес, саме надсегментні характеристики часто відіграють вирішальну роль у сприйнятті діалектної приналежності, навіть тоді, коли сегментні відмінності мінімальні [Moreno Fernández 2009, с. 182]. У цьому сенсі інтонаційний малюнок канарського мовлення сприяє його сприйняттю як «американізованого», тоді як андалузький ритм чітко асоціюється з півднем Піренейського півострова.

Важливим, хоча часто менш формалізованим аспектом фонетико-фонологічного зіставлення андалузького та канарського діалектів є інтонаційна організація мовлення, яка охоплює мелодику фрази, ритмічний розподіл наголосів і темп артикуляції. Надсегментні характеристики відіграють ключову роль у сприйнятті регіональної приналежності мовця, оскільки саме вони часто впізнаються інтуїтивно, навіть за відсутності яскраво виражених сегментних відмінностей. У сучасній іспанській діалектології інтонація дедалі частіше розглядається як один із центральних маркерів мовної ідентичності.

Інтонаційна модель андалузького мовлення загалом характеризується високим ступенем експресивності. Для неї типовими є значні коливання висоти тону, тенденція до редукції ненаголошених складів і загальне прискорення темпу мовлення. У декларативних реченнях часто спостерігається висхідно-нисхідний мелодичний контур, який надає висловлюванню емоційної насиченості та динамічності. В інтерогативних структурах, особливо в розмовному мовленні, андалузька інтонація може демонструвати менш чітке формальне маркування питання, що компенсується інтонаційним підвищенням на ключових лексичних елементах. Так, декларативне речення *Hoу hace mucho calor* вимовляється з виразним висхідним рухом тону на наголошеному складі та різким спадом наприкінці

фрази ($\nearrow$ HA-ce $\searrow$ sa-LOR), що надає висловлюванню підкреслено емоційного забарвлення. В інтерогативних контекстах замість загального підвищення на кінці фрази спостерігається інтонаційний акцент на ключовому слові: ζ Tú YA $\uparrow$ lo sabes? – тобто тональне підвищення зосереджується на носії нової інформації, а не маркує питання формально.

Канарська інтонація, навпаки, відзначається більш рівномірним і «плавним» мелодичним контуром. Дослідники часто звертають увагу на її близькість до інтонаційних моделей карибського іспанського, що зумовлено спільними історичними шляхами розвитку та інтенсивними трансатлантичними контактами. Для канарського мовлення характерні менші амплітуди тональних коливань, чіткіший ритмічний поділ фрази та відносно стабільний темп артикуляції. У результаті канарська інтонація сприймається як більш «спокійна» і врівноважена, порівняно з андалузькою, хоча це сприйняття значною мірою має суб'єктивний характер. Показовим прикладом є вимова нейтрального повідомлення: *Mañana vamos a la playa* – мелодична лінія залишається рівною без різких підйомів або спадів ($\rightarrow\rightarrow\rightarrow$), а ритмічний малюнок фрази чітко відповідає складовій структурі. В інтерогативних конструкціях канарське мовлення демонструє помірний фінальний підйом тону без різкої амплітуди: ζ Tú qué dices? $\nearrow$ – на відміну від більш нерівного контуру андалузького мовлення.

Як зазначає Ф. Морено Фернандес, саме надсегментні характеристики часто стають визначальними у спонтанному розпізнаванні діалекту, оскільки вони формують загальний акустичний образ мовлення [Moreno Fernández 2009, с. 182]. У цьому сенсі інтонація андалузького діалекту чітко асоціюється з півднем Піренейського півострова та його комунікативною культурою, тоді як канарська інтонаційна модель підсилює уявлення про зв'язок архіпелагу з американським іспаномовним простором. Ця відмінність добре ілюструється вимовою одного й того самого речення представниками обох діалектів: *Buenos días, ¿cómo estás?* – в андалузькому мовленні фраза характеризується різкими мелодичними перепадами та прискореним темпом ($\nearrow$ BUE-nos $\searrow$ DÍ-as, $\nearrow$ CÓ-mo

Yes-*TÁS*), тоді як у канарському вимові – відносно рівним контуром і чітко вираженим ритмічним поділом між двома частинами конструкції.

Інтонаційні відмінності між андалузьким і канарським діалектами тісно пов'язані з їхніми сегментними характеристиками. Високий ступінь редукції приголосних в андалузькому мовленні сприяє ущільненню ритмічної структури фрази та зростанню ролі інтонації як засобу смислової організації висловлювання. У канарському діалекті, де фонологічні опозиції зберігаються стабільніше, інтонація виконує радше підтримувальну функцію, доповнюючи, але не замінюючи сегментні засоби розрізнення. Наочним прикладом такої взаємодії є речення *¿Estáis listos?*: в андалузькому мовленні значна редукція кінцевого /s/ і аспірація дають форму [e'htaih 'lihtoh], де смислове навантаження питання переноситься на інтонаційний контур (різке підвищення на LIS↑); у канарському варіанті сегментна структура зберігається чіткіше – [es'tais 'listos] – і питальна функція маркується більш збалансованим поєднанням фінального підйому та наголосу.

Узагальнюючи результати фонетико-фонологічного аналізу, слід зазначити, що андалузький і канарський діалекти іспанської мови поєднує спільна історична основа, сформована в межах південного кастильського ареалу, а також набір характерних редуктивних процесів, які визначають їхню належність до атлантичного типу іспанської вимови. Разом із тим кожен із діалектів виробив власну модель фонетико-фонологічної організації: андалузький – із високим рівнем варіативності та соціальної маркованості фонетичних явищ, канарський – із більшою стабільністю реалізацій і чіткішою орієнтацією на надрегіональну, зокрема американську, вимовну традицію.

Представлений аналіз показав, що відмінності між андалузьким і канарським діалектами не зводяться до окремих ізольованих явищ, а формують цілісні системи, у яких фонетичні, фонологічні та інтонаційні елементи перебувають у тісному взаємозв'язку. Саме цей системний характер розбіжностей дозволяє розглядати обидва діалекти як самостійні регіональні

різновиди іспанської мови з власними нормами та комунікативними функціями. Отримані результати створюють надійну основу для подальшого аналізу лексичних і фразеологічних особливостей андалузького та канарського мовлення, які розглядатимуться в наступних підрозділах роботи.

2.2 Морфосинтаксичні відмінності та специфіка граматичних конструкцій у досліджуваних діалектах

Принципово важливою сферою морфосинтаксичної варіативності в андалузькому та канарському діалектах є система дієслівних часів минулого, зокрема співвідношення форм індикативу *PRETÉRITO PERFECTO COMPUESTO* та *PRETÉRITO PERFECTO SIMPLE*. У загальноіспанській нормі вибір між цими формами часто корелює з часовою близькістю дії до моменту мовлення, однак у досліджуваних діалектах спостерігається тенденція до функціонального перерозподілу. В андалузькому діалекті, особливо в усному мовленні, помітна перевага простої минулої форми навіть у ситуаціях, де нормативна граматики допускає або рекомендує складену форму. Це зумовлено загальною орієнтацією андалузького мовлення на наративність і безпосереднє відтворення подій, а також зменшенням ролі часової дистанції як граматично релевантного чинника.

У канарському діалекті ця тенденція проявляється ще послідовніше. Як зазначає М. Сампер Паділья, у канарському мовленні *PRETÉRITO PERFECTO SIMPLE de INDICATIVO* фактично виконує функцію універсального минулого часу, незалежно від того, чи відбулася дія «сьогодні», «цього тижня» або в більш віддаленому минулому [Samper Padilla 2011, p. 64]. Це зближує канарський діалект із більшістю латинолатиноамериканських варіантів іспанської мови та підтверджує його належність до атлантичної граматичної моделі.

Таблиця 2.6

ВИКОРИСТАННЯ МИНУЛИХ ЧАСІВ В АНДАЛУЗЬКОМУ ТА КАНАРСЬКОМУ ДІАЛЕКТАХ

Діалект	Часова форма	Приклад	Нормативний варіант
Андалузький	<i>Pret. perfecto simple</i>	<i>Hoy fui al médico</i>	<i>Hoy he ido al médico</i>
Андалузький	<i>Pret. perfecto compuesto</i>	<i>He llegado temprano</i>	Допустимий
Канарський	<i>Pret. perfecto simple</i>	<i>Esta mañana compré pan</i>	<i>Esta mañana he comprado pan</i>
Канарський	<i>Pret. perfecto compuesto</i>	Рідкісний	Обмежений ужиток

Як видно з таблиці 2.6, у канарському діалекті спостерігається більш радикальна редукція функціонального поля складених часів, тоді як в андалузькому вони зберігають певну варіативність залежно від стилю мовлення та індивідуальних мовних установок.

Не менш показовим є вживання безособових та квазібезособових конструкцій, зокрема з дієсловами *haber*, *hacer* і *ser*. У канарському діалекті фіксується тенденція до узгодження *haber* у значенні існування з іменником у множині (*habían muchas personas*), що в нормативній граматиці кваліфікується як відхилення, але в регіональному мовленні сприймається як нейтральне й широко поширене [Morales 2006, p. 73]. В андалузькому діалекті подібне узгодження трапляється рідше та має чіткішу соціальну маркованість.

Таблиця 2.7

БЕЗОСОБОВІ КОНСТРУКЦІЇ З *HABER*

Діалект	Конструкція	Приклад	Коментар
Андалузький	<i>haber</i> (одн.)	<i>Había muchas casas</i>	Ближче до норми
Андалузький	<i>habían</i> + мн.	<i>Habían problemas</i>	Розмовне

Канарський	<i>habían</i> + мн.	<i>Habían muchas personas</i>	Широко вживане
Стандарт	<i>había</i> + мн.	<i>Había muchas personas</i>	Кодифікована норма

Подібна граматична поведінка безособових конструкцій зумовлена прагненням до семантичної прозорості та узгодження граматичної структури з логічною множинністю суб'єкта, що є характерним для усного мовлення загалом, але в канарському діалекті досягає особливої стабільності.

Ще одним важливим аспектом є вживання прийменників, зокрема коливання між *a*, *en* та *para* у просторових і напрямкових значеннях. В андалузькому діалекті прийменник *a* часто розширює свою сферу вживання на контексти, де в стандарті очікується *en* (*voy a Sevilla* → *estoy a Sevilla*), що пов'язано з усною швидкою комунікацією та редукцією семантичних відмінностей [Narbona 2011, p. 102]. У канарському діалекті такі випадки трапляються рідше, натомість спостерігається послідовніше збереження прийменникових опозицій.

Таблиця 2.8

ПРИЙМЕНИКОВА ВАРІАТИВНІСТЬ

Діалект	Конструкція	Приклад	Стандарт
Андалузький	<i>a</i> + локатив	<i>Está a Cádiz</i>	<i>Está en Cádiz</i>
Андалузький	<i>para</i> + мета	<i>Voy para casa</i>	<i>Voy a casa</i>
Канарський	<i>a</i> / <i>en</i>	<i>Vive en Tenerife</i>	Відповідає нормі
Канарський	<i>para</i>	<i>Mañana voy para el trabajo</i>	Розмовне

Варіативність прийменникових конструкцій у досліджуваних діалектах свідчить про різні ступені граматичної консервативності: андалузький діалект демонструє більшу гнучкість і схильність до семантичного узагальнення, тоді як канарський – більш стабільну граматичну організацію, наближену до надрегіональних моделей.

Окремого аналізу потребує використання зменшувальних суфіксів, які, хоча формально належать до морфології, активно впливають на синтаксичну

структуру висловлювання, зокрема на актуальне членування фрази. В андалузькому діалекті переважає суфікс *-illo / -illa*, який може виконувати не лише оцінну, а й прагматичну функцію пом'якшення висловлювання. У канарському діалекті домінує суфікс *-ito / -ita*, що зближує його з латиноамериканськими варіантами іспанської мови [Almeida 2014, p. 118].

Таблиця 2.9

ЗМЕНШУВАЛЬНІ СУФІКСИ ЯК МОРФОСИНТАКСИЧНИЙ ЧИННИК

Діалект	Суфікс	Приклад	Прагматичний ефект
Андалузький	<i>-illo</i>	<i>Un momentillo</i>	Пом'якшення
	<i>-illo</i>	<i>Cafecillo</i>	Розмовність
Канарський	<i>-ito</i>	<i>Un ratito</i>	Нейтральність
	<i>-ito</i>	<i>Casita</i>	Емоційна близькість

На морфосинтаксичному рівні зменшувальні суфікси впливають не лише на форму слова, а й на інтонаційну та комунікативну структуру висловлювання, підсилюючи регіональну ідентичність мовця.

В андалузькому діалекті зафіксовано ширше коливання між формами *le / lo / la*, що виявляється у часткових проявах *leísmo* та *loísmo*, особливо в розмовному мовленні. Ці явища не є системно домінантними, однак їх наявність свідчить про послаблення нормативної опозиції між прямим і непрямым об'єктом у певних синтаксичних контекстах. Водночас у канарському діалекті система клитиків загалом є стабільнішою і ближчою до нормативної моделі, що пояснюється сильнішим впливом освітніх і медійних стандартів, а також історичною орієнтацією на надрегіональну граматичну норму [Morales 2006, p. 81].

Таблиця 2.10

ВИКОРИСТАННЯ КЛІТИЧНИХ ЗАЙМЕННИКІВ У ДОСЛІДЖУВАНИХ ДІАЛЕКТАХ

Діалект	Тип конструкції	Приклад	Коментар
Андалузький	<i>Leísmo</i>	<i>Le vi ayer (про чоловіка)</i>	Розмовне
Андалузький	<i>Loísmo</i>	<i>Lo dije a mi madre</i>	Рідкісне
Канарський	<i>Lo / la</i>	<i>Lo vi ayer</i>	Нормативне
Канарський	<i>Le</i>	<i>Le di el libro</i>	Стандартне

Ще однією важливою морфосинтаксичною рисою є подвоєння об'єкта (*clitic doubling*), яке в андалузькому діалекті трапляється з підвищеною частотністю, особливо у випадках із вираженим непрямым об'єктом: *A mi hermano le dije la verdad*. Такі конструкції сприяють чіткому виділенню тематично значущого компонента фрази та мають прагматичну функцію фокусування. У канарському діалекті подвоєння об'єкта також поширене, однак воно є більш граматично передбачуваним і менш експресивним за своїм ефектом [Samper Padilla 2011, p. 72].

Таблиця 2.11

ПОДВОЄННЯ ОБ'ЄКТА В АНДАЛУЗЬКОМУ ТА КАНАРСЬКОМУ ДІАЛЕКТАХ

Діалект	Конструкція	Приклад	Функція
Андалузький	Непрямий об'єкт	<i>A mi padre le compré el regalo</i>	Фокус
Андалузький	Прямий об'єкт	<i>La casa la vendieron</i>	Експресія
Канарський	Непрямий об'єкт	<i>A Juan le dieron el premio</i>	Структурна
Канарський	Прямий об'єкт	Рідкісне	Обмежене

Особливу увагу заслуговують відносні конструкції, у яких в андалузькому діалекті спостерігається схильність до спрощення та редукції відносних займенників. У розмовному мовленні фіксуються конструкції типу *la persona que yo hablé*, де нормативно очікується *con la que hablé*. Подібні

структури відображають загальну тенденцію до синтаксичної економії та зменшення ролі формальних маркерів відношення [Narbona 2011, p. 118]. У канарському діалекті відносні конструкції зазвичай зберігають прийменникове керування, що знову свідчить про більшу стабільність синтаксичної організації.

Таблиця 2.12

ВІДНОСНІ КОНСТРУКЦІЇ ТА СИНТАКСИЧНА РЕДУКЦІЯ

Діалект	Тип конструкції	Приклад	Коментар
Андалузький	Спрощена	<i>La chica que hablé</i>	Розмовна
Андалузький	Повна	<i>La chica con la que hablé</i>	Менш частотна
Канарський	Повна	<i>El lugar en el que nació</i>	Типова
Канарський	Спрощена	Рідкісна	Обмежена

Не менш показовою є варіативність порядку слів у складнопідрядних і емфатичних конструкціях. В андалузькому мовленні часто спостерігається інверсія підмета й присудка, особливо в наративному дискурсі, що надає висловлюванню динамічності та розмовного характеру: *Llegó mi hermano ayer*. У канарському діалекті інверсія також можлива, однак вона частіше обмежується стилістично маркованими контекстами та не настільки систематична [Almeida 2014, p. 133].

Окрему групу морфосинтаксичних явищ становлять експліцитні конструкції з інфінітивом, які в андалузькому діалекті широко використовуються як альтернатива підрядним реченням: *Antes de salir, comprar pan* замість *Antes de que saliera, compré pan*. Такі структури є результатом тенденції до синтаксичної компресії та характерні для усного мовлення. У канарському діалекті інфінітивні конструкції також функціонують активно, але їх використання є більш обмеженим і частіше відповідає нормативним рамкам [Company Company 2009, p. 337].

Таблиця 2.13

ІНФІНІТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ПІДРЯДНИМ РЕЧЕННЯМ

Діалект	Тип	Приклад	Коментар
Андалузький	Інфінітив	<i>Al llegar, avisar</i>	Розмовне
Андалузький	Підрядне	<i>Cuando llegues, avisa</i>	Менш частотне
Канарський	Інфінітив	<i>Al llegar, avisar</i>	Нейтральне
Канарський	Підрядне	<i>Cuando llegues, avisa</i>	Нормативне

У цілому морфосинтаксичні відмінності між андалузьким і канарським діалектами демонструють чітку закономірність: андалузький різновид характеризується більшою варіативністю, експресивністю та схильністю до редукції формальних показників, тоді як канарський діалект виявляє вищий ступінь структурної стабільності й орієнтації на надрегіональні моделі, зокрема американські. Водночас обидва діалекти зберігають внутрішню граматичну узгодженість і функціонують як повноцінні регіональні різновиди іспанської мови.

Отже, морфосинтаксичний рівень виступає ключовою ланкою між фонетичною реалізацією діалекту та його лексико-фразеологічним наповненням. Він забезпечує структурний каркас мовлення, у межах якого реалізуються регіонально марковані слова, сталі вирази та прагматичні стратегії. Саме тому подальший аналіз лексики та фразеології андалузького й канарського діалектів є логічним і необхідним етапом дослідження, що дозволить повніше розкрити механізми формування регіональної мовної ідентичності носіїв іспанської мови.

2.3 Лексичне наповнення та фразеологія як маркери регіональної ідентичності носіїв мови

Лексика й фразеологія в андалузькому та канарському різновидах іспанської мови становлять один із найвиразніших рівнів репрезентації регіональної ідентичності, оскільки саме ці мовні одиниці безпосередньо

пов'язані з повсякденним досвідом носіїв, локальними практиками та соціальними стосунками. На відміну від фонетичних рис, які часто усвідомлюються лише фахівцями або сприймаються інтуїтивно, лексеми й сталі звороти легко впізнаються, активно цитуються й стають предметом рефлексії як самих мовців, так і зовнішніх спостерігачів. У сучасній соціолінгвістиці це явище описується через концепт *enregisterment*, тобто процесу соціального «закріплення» певних мовних форм як типових для конкретної групи або регіону.

Для канарського ареалу лексична специфіка часто інтерпретується як концентрований прояв історичної пам'яті та культурної тяглості. У передмові до фундаментальних лексикографічних праць з канарської іспанської підкреслюється, що канаризми є «носіями символічного значення, у яких зосереджені ключі ідентичності мовної спільноти» [Corrales, Corbella 2013, p. XIV]. Ця позиція важлива не лише як описова, а й як методологічна, оскільки вона дозволяє трактувати регіональну лексику не як периферійне або «некоректне» явище, а як функціонально повноцінний компонент мовної норми в межах локального узусу. Так, лексема *guagua* (автобус) є, мабуть, найвідомішим канаризмом, який моментально ідентифікує острівне мовлення: там, де в континентальній Іспанії скажуть *autobús*, канарієць вживає *guagua* – і це слово сприймається всередині спільноти не як діалектизм, а як природна норма повсякденного мовлення. Подібну функцію виконують *chacho / chacha* (звертання, що виражає солідарність і неформальність), *papas arrugadas* (варена картопля в солі з соусом *mojo* – традиційна страва, назва якої закріпилася як маркер канарської ідентичності в кулінарному та мовному дискурсі), а також *fisco* у конструкції *un fisco de* (дуже мало) – архаїчна одиниця, що зберегла значення виключно в канарському узусі [Corrales, Corbella 2001, c. 94].

Андалузька лексика та фразеологія, попри не меншу експресивність і впізнаваність, мають дещо інший статус у науковій традиції. Дослідники неодноразово наголошували, що значна частина так званих андалусизмів

насправді є або архаїчними елементами, збереженими з попередніх етапів розвитку іспанської мови, або загальноіспанськими лексемами, які втратили продуктивність у стандарті, але збереглися в регіональному мовленні. Прикладом архаїзації є форми *mesmo* (← стандартне *mismo*) та *ansina* (← *así*), що широко фіксуються в сільському андалузькому мовленні і сягають середньовічної кастильської; аналогічно *trujo* замість *trajo* (форма претерита від *traer*) є відображенням давнішої парадигми, яка вийшла з ужитку в стандарті, але зберегла стійкість у південних говірках [Garrido Moraga 1990, р. 2]. Як зазначає Х. Гаррідо Морага, «у багатьох випадках андалузькі слова не є новоутвореннями, а радше формами, що зберегли історичні значення, утрачені в спільній мові» [Garrido Moraga 1990, р. 2]. Таким чином, регіональна маркованість тут полягає не в походженні, а в соціальній впізнаваності та прагматичній функції.

Важливу роль у формуванні уявлень про регіональну лексику відіграє медійний та ідеологічний чинник. Коли певні слова або звороти систематично називаються «типово андалузькими» чи «типово канарськими» у публічному дискурсі, вони починають функціонувати як мовні емблеми. У працях, присвячених мовним установкам в Іспанії, підкреслюється, що оцінка регіональної лексики майже завжди пов'язана з питаннями престижу, соціального статусу та символічної влади, а не з її комунікативною ефективністю [Guerrero Salazar 2020, р. 115]. Унаслідок цього одні й ті самі одиниці можуть сприйматися як «теплі», «свої» всередині спільноти й як «надмірно розмовні» або «нестандартні» поза нею. Показовим прикладом є андалузьке звертання *quillo / quilla* (скорочення від *chiquillo / chiquilla*): серед носіїв воно слугує маркером приналежності та солідарності, натомість у загальноіспанському публічному просторі нерідко сприймається як стигматизована ознака «надмірної» розмовності. Аналогічно *miarma* (← *mi alma*) є щирим ласкавим звертанням в андалузькому побутовому мовленні, але сприймається як іронічний або карикатурний «регіоналізм» у медійних репрезентаціях півдня Іспанії. У канарському контексті подібну

амбівалентність демонструє слово *tachango* (людина, що дурить або набридає): всередині острівної спільноти – зрозуміле і нейтральне, поза нею – потребує пояснення або сприймається як екзотизм [Guerrero Salazar 2020, p. 115].

Порівняльний аналіз лексичних регіоналізмів андалузького та канарського ареалів дозволяє побачити, що обидва діалекти використовують лексику як інструмент соціального позиціонування, проте роблять це різними способами. На Канарах особливо помітні короткі, легко ідентифіковані лексеми-«паролі», які майже миттєво сигналізують острівне походження мовця. В Андалусії ж лексична маркованість частіше пов'язана з цілими комунікативними сценаріями – інтонацією, звертаннями, емоційною оцінкою, – де окреме слово працює лише в комплексі з ситуацією мовлення.

Таблиця 2.14

ЛЕКСИЧНІ РЕГІОНАЛІЗМИ ЯК КУЛЬТУРНІ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЙНІ МАРКЕРИ (АНДАЛУСІЯ vs КАНАРИ)

Семантична сфера	Андалузький варіант (реальні приклади)	Канарський варіант (реальні приклади)	Загальноіспанський відповідник
Міський простір і транспорт	– (лексично нейтральний фонд; маркованість досягається прагматикою звертання: <i>quillo</i>)	<i>guagua</i> ‘автобус’	<i>autobús</i>
Кількість, міра	<i>una pechá (de)</i> ‘дуже багато’	<i>fisco</i> ‘трішки’, <i>pila</i> ‘багато’	<i>mucho, poco, un poco</i>

Їжа та побут	<i>pescado frito</i> (культурно маркований комплекс)	<i>papas</i> <i>arrugadas,</i> <i>mojo</i>	<i>patatas, salsa</i>
Оцінка особи	<i>jartible/hartible</i> ‘надокучливий’	<i>machango</i> ‘дурник, незграбна людина’	<i>pesado, tonto</i>
Соціальні типи	<i>señorito</i> (історично й культурно навантажене)	—	<i>rico, terrateniente</i>

Аналіз наведених даних показує, що канарська лексика частіше формує «точкові» маркери ідентичності, тоді як андалузька – «сценарні», залежні від контексту вживання. Така різниця корелює з історичними умовами розвитку: острівний характер канарського ареалу сприяв консервації та символізації окремих лексем, тоді як внутрішня варіативність Андалусії зумовила більшу залежність регіональності від ситуації мовлення.

Особливо показовими є прагматичні маркери та форми звертання, які майже не несуть денотативного значення, але виконують потужну соціальну функцію. Саме ці одиниці найчастіше використовуються для встановлення близькості, демонстрації солідарності або, навпаки, іронічної дистанції.

Прагматичні маркери, звертання та дискурсивні слова посідають особливе місце в системі лексичних засобів регіональної ідентифікації, оскільки саме вони найчастіше використовуються у спонтанному мовленні та мають високий індекс соціальної впізнаваності. На відміну від номінативної лексики, ці одиниці майже не впливають на предметний зміст висловлювання, проте істотно модифікують міжособистісні відносини між мовцями. У сучасних дослідженнях наголошується, що такі елементи функціонують як «соціальні сигнали», які вказують на ступінь близькості, солідарності або дистанції в комунікації [Moreno Fernández 2009, p. 184].

В андалузькому мовленні прагматичні маркери часто пов'язані з інтенсивною експресією та демонстрацією емоційної відкритості. Форми звертання на кшталт *quillo/quilla* або *miarma* (етимологічно ← *mi alma*) активно використовуються у неофіційній комунікації між знайомими й незнайомими, створюючи ефект миттєвої близькості. Їхня частотність настільки висока, що саме ці одиниці часто стають об'єктом стереотипізації в іспанських медіа та гумористичних форматах. Водночас для самих носіїв вони виконують функцію соціального «мастила», яке полегшує взаємодію та знижує комунікативну напругу.

Канарський ареал демонструє подібні механізми, але з іншими лексичними ресурсами. Звертання *chacho/chacha* та вигуки *¡ño!*, *¡chacho!* є надзвичайно частотними й виконують роль маркерів локальної солідарності. Дослідники канарського мовлення зазначають, що такі одиниці не лише ідентифікують мовця як «свого», а й структурують саму взаємодію, задаючи неформальний, довірливий тон розмови [Samper Padilla 2011, p. 62]. У цьому сенсі прагматичні маркери в обох діалектах працюють за схожою логікою, хоча їхні конкретні форми й акустичне оформлення різняться.

Таблиця 2.15

ПРАГМАТИЧНІ МАРКЕРИ, ДИСКУРСИВНІ ЧАСТКИ ТА ЗВЕРТАННЯ ЯК ІНДЕКСИ РЕГІОНАЛЬНОЇ НАЛЕЖНОСТІ

Комунікативна функція	Андалузькі приклади	Канарські приклади
Звертання для встановлення близькості	<i>quillo/quilla</i> , <i>miarma</i>	<i>chacho/chacha</i>
Емоційна реакція, вигук	<i>¡ea!</i> , <i>¡ozú!</i>	<i>¡ño!</i> , <i>¡chacho!</i>
Пом'якшення висловлювання	<i>hombre</i> , <i>niña</i>	<i>mi niño</i> , <i>mi niña</i>
Підсилення оцінки	<i>qué tela</i> , <i>una pechá</i>	<i>una barbaridad</i> , <i>pila</i>
Організація дискурсу	<i>pues nada</i> , <i>total</i> <i>que...</i>	<i>y nada</i> , <i>entonces...</i>

З наведених даних видно, що прагматичні маркери мають надзвичайно високу ідентифікаційну цінність. Саме вони часто «видають» регіональне походження мовця навіть у тих випадках, коли сегментні фонетичні риси частково нівелюються стилістичним контролем. Це підтверджує тезу про те, що лексико-прагматичний рівень є одним із найстійкіших у системі регіональної варіативності.

Фразеологія андалузького та канарського різновидів іспанської мови ще наочніше демонструє зв'язок між мовою та локальною картиною світу. Сталі звороти, ідіоматичні конструкції та напівфразеологізовані формули акумулюють колективний досвід, відображаючи типові оцінки, поведінкові сценарії та культурні асоціації. У цьому сенсі фразеологізми не лише передають інформацію, а й репрезентують специфічні способи інтерпретації реальності.

В андалузькій традиції фразеологія часто відзначається високою експресивністю та образністю. Такі вирази, як *no ni ná* ('та ще й як'), *tener mala follá* (у гранадському вжитку – 'мати різкий характер') або *qué arte tienes*, закріпилися як символи локального стилю спілкування. Вони активно використовуються в неформальних контекстах і водночас виступають «культурними маркерами», що легко впізнаються за межами регіону.

Канарська фразеологія, своєю чергою, часто віддзеркалює острівний спосіб життя та особливе ставлення до часу й ритму повсякденності. Вирази на кшталт *estar al golpito* ('робити щось повільно, без поспіху') або *irse la baifa* ('втратити глузд') мають чітке локальне забарвлення й водночас легко інтегруються в ширший іспаномовний контекст. Дослідники підкреслюють, що саме такі одиниці найкраще демонструють «мовну пам'ять» регіону та його історичні контакти [Corrales, Corbella 2013, p. XVIII].

Таблиця 2.16

**ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА СТАЛІ ВИРАЗИ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ
ЛОКАЛЬНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ**

Тип одиниці	Андалузькі приклади	Канарські приклади
Розмовні формули згоди/реакції	<i>no ni ná, ¡qué arte!</i>	<i>¡qué fuerte!, ¡chacho!</i>
Оціночні ідіоми	<i>tener mala follá, estar más perdido que...</i>	<i>irse la baifa, estar en la parra</i>
Побутові сталі словосполучення	<i>pescaíto frito, ir de tapas</i>	<i>papas arrugadas con mojo, echar un fisco</i>
Кількісні конструкції	<i>una pechá de + N</i>	<i>un fisco de + N</i>
Метамовні кліше	<i>hablar andaluz</i>	<i>hablar canario</i>

Фразеологічний матеріал наочно показує, що регіональна лексика й сталі вирази функціонують не на периферії мовної системи, а в її «живому центрі» – у щоденному спілкуванні. Саме тому вони зберігаються навіть за умов нормативного тиску та стилістичної саморегуляції, характерної для формальних доменів. Як зазначається в дослідженнях мовних ідеологій, публічні оцінки таких одиниць часто відображають не мовні властивості як такі, а соціальні уявлення про престиж і «правильність» [Guerrero Salazar 2020, p. 115].

Порівняльний аналіз лексики й фразеології андалузького та канарського різновидів іспанської мови дозволяє побачити, що регіональна мовна ідентичність формується не через окремі «екзотичні» слова, а через стійкі набори одиниць, які регулярно активуються в певних комунікативних ситуаціях. У цьому сенсі регіоналізм не є просто лексичною відмінністю, а виступає соціальним індексом, що сигналізує належність до спільноти, ступінь близькості між мовцями та стиль взаємодії. Саме регулярність уживання й впізнаваність у колективній свідомості перетворюють окремі слова та звороти на маркери регіональності.

Матеріал андалузького ареалу показує, що лексична ідентичність тут часто має контекстуальний характер. Багато одиниць набувають регіонального забарвлення не самі по собі, а в поєднанні з певним прагматичним сценарієм – неформальною ситуацією, експресивною інтонацією, звертанням або оцінною реакцією. Саме тому андалузька лексика й фразеологія тісно пов'язані з розмовним стилем і сприймаються як частина живої комунікативної культури регіону. Цей факт підтверджує спостереження про те, що значна частина андалусизмів є або архаїзмами, або збереженими значеннями загальноіспанських слів, які функціонують як регіонально марковані завдяки узусу, а не походженню [Garrido Moraga 1990, p. 2].

Канарський лексичний матеріал, навпаки, демонструє вищий ступінь символічної концентрації. Окремі лексеми та фразеологізми, такі як *guagua*, *fisco*, *chacho*, функціонують як своєрідні «емблеми» острівної ідентичності, що зберігають свою регіональну маркованість навіть у відносно формальних контекстах. Це пояснюється історичною ізольованістю архіпелагу, специфікою мовних контактів і стабільністю локального узусу. У канарській лінгвістичній традиції не випадково наголошується, що саме в лексиці та фразеології «закодовано ключі колективної ідентичності», які забезпечують тяглість мовної спільноти в часі [Corrales, Corbella 2013, p. XIV].

Спільним для обох регіонів є те, що лексика й фразеологія найактивніше функціонують як маркери «свій/чужий» у неофіційній комунікації. Саме в розмовному мовленні, гуморі, побутових діалогах і медійному просторі ці одиниці проявляють свій ідентифікаційний потенціал найповніше. Водночас у формальних доменах спостерігається часткова редукція регіональних маркерів, що зумовлено орієнтацією на загальноіспанську престижну норму. Однак навіть за умов стилістичного самоконтролю певні лексеми, тісно пов'язані з локальними реаліями (їжа, побут, міра, клімат), залишаються практично невитісненими.

Важливим є й те, що соціальні оцінки андалузької та канарської лексики рідко мають суто мовну природу. Як показують дослідження мовних

установок, такі оцінки зазвичай відображають ширші ідеологічні уявлення про престиж, центр і периферію, а не реальні комунікативні властивості регіональних одиниць [Guerrero Salazar 2020, p. 115]. У цьому сенсі лексика й фразеологія стають полем символічної боротьби між стандартом і регіональною нормою, де мовні форми виконують роль соціальних знаків.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що лексико-фразеологічні особливості андалузького та канарського діалектів є не другорядним, а центральним компонентом їхньої мовної специфіки. Вони не лише відображають історичні шляхи розвитку й мовні контакти, а й активно беруть участь у конструюванні регіональної ідентичності в сучасному іспаномовному просторі. Андалузька модель тяжіє до контекстуально зумовленої, експресивної регіональності, тоді як канарська – до більш символічно закріпленої, «емблематичної» лексичної ідентифікації. Разом ці два різновиди демонструють, що територіальна варіативність іспанської мови реалізується не лише на фонетичному чи граматичному рівнях, а й у тонкій тканині щоденного мовлення, де слово і сталий зворот стають носіями соціального сенсу.

Висновки до другого розділу

Дослідження показало, що андалузький і канарський діалекти іспанської мови не можуть розглядатися як периферійні або вторинні утворення щодо «єдиного стандарту», а становлять цілісні, внутрішньо узгоджені мовні системи, які функціонують у межах власних норм і комунікативних очікувань.

Аналіз фонетико-фонологічного рівня засвідчив, що андалузький і канарський діалекти поєднує спільна історична основа, сформована в межах південного кастильського ареалу, а також набір характерних редукованих процесів, які визначають їхню належність до атлантичного типу іспанської вимови. Такі явища, як аспірація або елізія /s/, *yeísmo*, ослаблення фрикативних приголосних і редукція інтервокального /d/, утворюють спільний фонетичний «каркас», що забезпечує взаємну впізнаваність цих різновидів

іспанської мови у ширшому іспаномовному соціумі. Водночас дослідження чітко показало, що ідентичність діалекту визначається не стільки наявністю певних рис, скільки способом їх функціонування – ступенем варіативності, соціальною маркованістю та нормативною інтерпретацією.

Особливо показовими в цьому сенсі є відмінності у реалізації фонемі /s/, вокалізмі та поведінці сонорних приголосних /r/ і /l/. В андалузькому діалекті ці явища характеризуються високим рівнем внутрішньої варіативності й тісно пов'язані з соціальними та стилістичними чинниками, що робить фонетику важливим індикатором локальної та соціальної ідентичності мовця. Канарський діалект, навпаки, демонструє значно вищу стабільність реалізацій і меншу соціальну диференціацію, що сприяє сприйняттю його фонетичних рис як нейтральних і нормативно прийнятних у широкому колі комунікативних ситуацій. Надсегментний аналіз підтвердив цю тенденцію: експресивна, динамічна інтонація андалузького мовлення контрастує з більш рівним, «плавним» інтонаційним малюнком канарського діалекту іспанської мови, який зближує її з латиноамериканськими національними варіантами.

Морфосинтаксичний аналіз дозволив виявити інший вимір варіативності – менш помітний для неспеціаліста, але не менш значущий з погляду системної організації мови. У цьому плані андалузький діалект виявляє підвищену гнучкість і схильність до редукції формальних показників, що проявляється у виборі часових форм минулого, варіативності безособових конструкцій, спрощенні відносних структур, активному використанні інфінітивних зворотів і коливаннях у системі клітичних займенників. Такі особливості відображають тривалий розвиток андалузького мовлення в умовах усної комунікації та постійної взаємодії з нормативною моделлю, яка водночас слугувала і орієнтиром, і джерелом соціального тиску.

Канарський діалект на морфосинтаксичному рівні постає як більш стабільний і послідовний. Характерні для нього граматичні моделі – зокрема універсальне використання *PRETÉRITO PERFECTO SIMPLE de INDICATIVO*, узгодження в безособових конструкціях з *haber*, відносна стабільність системи

займенників і помірна експресивність подвоєння об'єкта – зближують його з латиноамериканськими варіантами іспанської мови та підкреслюють його роль як перехідної ланки між піренейським і трансатлантичним ареалами. Важливо, що ці особливості сприймаються носіями не як відхилення, а як органічна частина регіональної норми.

Лексико-фразеологічний аналіз показав, що саме на цьому рівні найбільш виразно проявляється ідентифікаційна функція мови. Лексика й сталі звороти в обох діалектах виконують роль соціальних індексів, за допомогою яких мовець сигналізує належність до спільноти, близькість або дистанцію у спілкуванні, а також стиль і тон комунікації. Для андалузського різновиду характерна контекстуально зумовлена лексична регіональність, тісно пов'язана з прагматикою, інтонацією та комунікативною ситуацією. У канарському діалекті спостерігається вища концентрація символічно закріплених лексем і фразеологізмів, які функціонують як своєрідні «емблеми» острівної ідентичності й зберігають свою маркованість навіть за межами неформального мовлення.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі було здійснено комплексне дослідження територіальної варіативності іспанської мови на матеріалі андалузького та канарського діалектів, що дозволило системно проаналізувати їхні фонетико-фонологічні, морфосинтаксичні та лексико-фразеологічні особливості в порівняльному аспекті.

У результаті теоретичного аналізу було встановлено, що сучасне мовознавство розглядає іспанську мову як поліцентричну систему з кількома нормативними центрами, у межах якої регіональні різновиди (діалекти та національні варіанти) функціонують не як відхилення від «єдиного стандарту», а як легітимні форми мовної реалізації. Поняття мовної норми трактується як динамічне й соціально зумовлене явище, що допускає варіативність і відображає реальне мовленнєве вживання. Такий підхід створює теоретичні передумови для коректного аналізу андалузького та канарського діалектів у межах єдиного іспаномовного простору.

Виявлення історичних і соціолінгвістичних чинників формування андалузького діалекту показало, що його специфіка зумовлена раннім розщепленням кастильської мовної традиції, процесами Реконкісти, внутрішньою територіальною диференціацією та тривалою домінацією північно-кастильської нормативної моделі. Андалузький діалект сформувався як варіативний різновид кастильської мови із високим рівнем соціальної маркованості, у якому мовні риси часто виконують ідентифікаційну та прагматичну функції. Водночас канарський діалект розвивався в умовах географічної ізоляції та інтенсивних трансатлантичних контактів, що зумовило його проміжний статус між піренейським і латиноамериканськими ареалами та вищий ступінь внутрішньої стабільності.

Порівняльний фонетико-фонологічний аналіз засвідчив, що андалузький і канарський діалекти мають спільну артикуляційну основу, пов'язану з південним типом іспанської вимови. До спільних рис належать аспірація або

елізія імплзивної /s/, *yeísmo*, послаблення фрикативного /x/ та редукція інтервокального /d/. Водночас встановлено, що характер реалізації цих явищ суттєво різняться. В андалузькому діалекті фонетичні процеси відзначаються високою варіативністю та чіткою соціальною маркованістю, тоді як у канарському мовленні вони мають стабільніший характер і сприймаються як нейтральна норма. Принциповою лінією розмежування є також вокалізм: у східноандалузькому ареалі редукція фінальної /s/ призвела до часткової фонологізації відкритості голосних, тоді як у канарському діалекті подібні зміни не відбулися. Надсегментний аналіз показав, що інтонаційні моделі обох діалектів формують різні комунікативні стилі: андалузький – експресивний і динамічний, канарський – більш рівний і ритмічно стабільний.

Морфосинтаксичне зіставлення дозволило виявити різні стратегії граматичної організації мовлення. Андалузький діалект характеризується підвищеною варіативністю, схильністю до редукції формальних показників і широким використанням розмовних конструкцій, що зумовлено тривалою орієнтацією на усний узус. Канарський діалект, навпаки, демонструє більшу системність і послідовність у вживанні граматичних форм, зокрема в системі минулих часів, безособових конструкціях і займенниковому вжитку. Виявлено, що канарський морфосинтаксис у багатьох аспектах збігається з атлантичною, зокрема латиноамериканською, моделлю іспанської мови, що підтверджує його надрегіональний характер.

Аналіз лексики й фразеології показав, що саме цей рівень є одним із найпотужніших маркерів регіональної мовної ідентичності. У канарському діалекті окремі лексеми та фразеологізми функціонують як стійкі символи острівної належності, зберігаючи регіональну маркованість навіть у відносно формальних контекстах. В андалузькому мовленні лексична регіональність частіше має контекстуальний характер і проявляється через прагматичні сценарії, звертання, експресивні оцінки та інтонаційні моделі. Встановлено, що значна частина андалусизмів є архаїзмами або збереженими значеннями загальноіспанських слів, які набули регіональної впізнаваності завдяки узусу,

а не походженню. В обох діалектах лексико-фразеологічні одиниці активно використовуються для маркування опозиції «свій/чужий» і відіграють ключову роль у повсякденній комунікації.

Результати дослідження підтверджують, що андалузський і канарський діалекти є самостійними регіональними різновидами іспанської мови з внутрішньо узгодженими нормами та власними комунікативними функціями. Їхні відмінності не носять характер мовних нормативних «відхилень», а відображають різні історичні, соціальні та культурні умови розвитку.

Проведений аналіз дозволяє розглядати територіальну варіативність іспанської мови як закономірний і системний процес, у якому фонетичні, граматичні та лексичні особливості взаємодіють і спільно формують регіональну мовну ідентичність.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання у викладанні курсів іспанської діалектології, соціолінгвістики та практики усного мовлення, а також у перекладацькій діяльності та міжкультурній комунікації. Матеріали роботи можуть слугувати основою для подальших досліджень регіональної варіативності іспанської мови, зокрема в напрямі порівняння її піренейських і латинолатиноамериканських різновидів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугаєва К. О. Мовні особливості канарського діалекту в контексті іспаномовної держави. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2021. № 40. С. 149–157.
2. Кундис Л. Національні корпуси іспанської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2012. Вип. 27. С. 39–41. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/1197> (дата звернення: 28.12.2025).
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : Академія, 2009. 376 с.
4. Жмаєва Н. С. Мовна норма й варіативність. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2010. № 9–10. С. 31–36.
5. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 243 с.
6. Мацюк Г. П. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 212 с.
7. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг: соціальна диференціація мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.
8. Тараненко О. О. Варіантність у системі сучасної нормативності. *Мовознавство*. 2010. № 1. С. 3–15.
3. Almeida M. *El español de Canarias*. Madrid : Arco/Libros, 2014. 238 p.
4. Almeida Suárez R. *El concepto de 'hablas de tránsito' y el español canario*. 2013. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/38842119.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).
5. Alvar M. ¿Existe el dialecto andaluz? . *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*. URL:

<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/80259408019028617422202/index.htm> (дата звернення: 28.12.2025).

6. Alvar M. *Manual de dialectología hispánica*. Barcelona: Ariel, 1996. 312 p.

7. Alzola J. M. *Breve historia de las Islas Canarias*. Gran Canaria, 1991. P. 16–21, 48–57. URL: <https://mdc.ulpgc.es/utills/getfile/collection/MDC/id/85618/filename/123062.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).

8. Ammon U. Pluricentric and divided languages. *Sociolinguistics. An International Handbook*. Berlin; New York: Walter de Gruyter, 2004. P. 1536–1543.

9. Azofra E. Revolución fonológica en español clásico: una explicación . *Morflog*. URL: <http://morflog.hypotheses.org/272> (дата звернення: 28.12.2025).

10. Basave Fernández del Valle A. Visión de Andalucía . *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*. P. 83. URL: <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/00367252188870584195635/index.htm?marca=visi%F3n%20de%20andaluc%EDa#> (дата звернення: 28.12.2025).

11. Cano R. *Historia de la lengua española*. Barcelona : Ariel, 2001. 1168 p.

12. Carbonero P. El andaluz es la avanzadilla del español del futuro . *Diario de Sevilla*. URL: https://www.diariodesevilla.es/entrevistas/andaluz-avanzadilla-espanolfuturo_0_820417965.html (дата звернення: 12.10.2020).

13. Company Company C. *Sintaxis histórica de la lengua española*. México: UNAM, 2009.

14. Corbella D. *Léxico del español de Canarias*. Madrid : Arco/Libros, 2010. 289 p.

15. Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES XXI) . Madrid : RAE, 2024. URL: <https://www.rae.es/banco-de-datos/corpes-xxi> (дата звернення: 28.12.2025).

16. Corrales J. C., Corbella D. *El español de Canarias*. Madrid : Arco/Libros, 2001. 246 p.
17. Corrales Zumbado C., Corbella Díaz D. *El español de Canarias*. La Laguna: Instituto de Estudios Canarios, 2001. URL: <https://www.iec-canarias.org> (дата звернення: 28.12.2025).
18. Coseriu E. *Teoría del lenguaje y lingüística general*. Madrid : Gredos, 1982. 286 p.
19. De-Matteis Lorena M. A. Sobre el concepto de seguridad lingüística: propuesta de formulación para contextos institucionales específicos. P. 2–3.
20. *Diccionario de coloquialismos y términos dialectales del español*. Madrid : Arco/Libros, 2011. 944 p.
21. *Diccionario de la lengua española* : versión electrónica . Madrid : RAE, 2024. URL: <https://dle.rae.es> (дата звернення: 28.12.2025).
22. *Diccionario esencial de sinónimos y antónimos : lengua española*. 3^a ed. 2016. 640 p.
23. Fontanella de Weinberg B. *El español de América*. Madrid : Mapfre, 1992. 214 p.
24. Garrido Moraga A. M. Los andalucismos del diccionario académico y su proyección americana. *Andalucía y América*. Sevilla, 1990. URL: <https://dialnet.unirioja.es> (дата звернення: 28.12.2025).
25. *Gobierno de Canarias. Diccionario ejemplificado de canarismos* . Santa Cruz de Tenerife: Gobierno de Canarias. URL: <https://www.gobiernodecanarias.org/educacion/web/> (дата звернення: 28.12.2025).
26. Guerrero Salazar S. Análisis comparativo de las actitudes lingüísticas sobre las modalidades andaluzas y canarias en la prensa española. *Moderna Språk*. 2020. № 1. URL: <https://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/modernasprak> (дата звернення: 28.12.2025).
27. Gutler T. En España el andaluz es la lengua del inculto . *Público*. URL: <https://www.publico.es/espana/espana-andaluz-lengua-delinculto.html>

28. Hualde J. *The sounds of Spanish*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. URL: http://assets.cambridge.org/97805215/45389/frontmatter/9780521545389_frontmatter.pdf
29. López Morales H. *Sociolingüística*. Madrid: Gredos, 2010. 402 p.
30. López Serena A. El español andaluz y el español de América en los dominios de la distancia comunicativa. *Itinerarios*. 2011. № 14. P. 47–73.
31. López Serena A. *El español andaluz y la norma*. Madrid: Arco/Libros, 2011. 214 p.
32. Méndez García de Paredes E., Amorós-Negre C. The status of Andalusian in the Spanish-speaking world. *Current Issues in Language Planning*. 2018. Vol. 19, № 4. URL: <https://www.tandfonline.com> (дата звернення: 28.12.2025).
33. Méndez-García de Paredes E. *El andaluz y la norma del español*. Sevilla : Universidad de Sevilla, 2018.
34. Milroy J. Language ideologies and the consequences of standardization. *Journal of Sociolinguistics*. 2001. Vol. 5(4). P. 530–555.
35. Morales M. *Gramática del español atlántico*. Santa Cruz de Tenerife : Academia Canaria de la Lengua, 2006.
36. Moreno Fernández F. *La lengua española en su geografía*. Madrid : Arco/Libros, 2009. 328 p.
37. Moreno Fernández F. *La lengua española en su geografía y variación*. Madrid : Arco/Libros, 2009. URL: <https://www.arcomuralla.com> (дата звернення: 28.12.2025).
38. Moskalenko A. S. El aporte portugues al vocabulario canario. *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnytyvnoi linhvistyky*. 2013. Vol. 23. P. 65. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/psptkl_2013_23_65.pdf (дата звернення: 28.12.2025).

39. Narbona A. *El español hablado en Andalucía*. Sevilla : Universidad de Sevilla, 2011.
40. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa, 2009. URL: <https://www.rae.es/obras-academicas/gramatica> (дата звернення: 28.12.2025).
41. *Ortografía de la lengua española*. Madrid : Espasa, 2010. 864 p.
42. Penny R. *A History of the Spanish Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 384 p.
43. Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española*. Madrid : Espasa Libros, 2014. 300 p.
44. Samper Padilla A. *Variación lingüística y norma en el español de Canarias*. Santa Cruz de Tenerife : Universidad de La Laguna, 2011. 215 p.
45. Sedano M. *El español de América*. Madrid : Arco/Libros, 2006. 256 p.
46. Shelemeha Y. A., Andriievskia E. M. Lexical and semantic means of reproducing the Spanish dialogue in the Ukrainian translation of the novel Arturo Pérez-Reverte's "Queen of the South". *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnytyvnoi linhvistyky*. 2024. № 46. P. 223–239. URL: <http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics> (дата звернення: 28.12.2025).
47. Villena Ponsoda J. A. *Sociolingüística del español en Andalucía*. Madrid : Arco/Libros, 2006. 289 p.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ

ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

48. CILP – Current Issues in Language Planning / Taylor & Francis Online.
– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/toc/rlap20/current> (дата звернення: 28.12.2025).
49. CORPES XXI – Corpus del Español del Siglo XXI / Real Academia Española. – Madrid : RAE, 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rae.es/banco-de-datos/corpes-xxi> (дата звернення: 28.12.2025).

50. DC – Corrales Zumbado C., Corbella Díaz D. Diccionario de canarismos. – La Laguna : Francisco Lemus Editor, 2013. – 854 p.

51. DEC – Diccionario ejemplificado de canarismos / Gobierno de Canarias. – Santa Cruz de Tenerife : Gobierno de Canarias, 2010. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.gobiernodecanarias.org/educacion/web/idiomas/espanol/canarismos/> (дата звернения: 28.12.2025).

52. Dialnet – Dialnet : portal bibliográfico de ciencias humanas y sociales / Universidad de La Rioja. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://dialnet.unirioja.es> (дата звернения: 28.12.2025).

53. DLE – Diccionario de la lengua española / Real Academia Española. – Madrid : Espasa Libros, 2024. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://dle.rae.es> (дата звернения: 28.12.2025).

54. IEC – Instituto de Estudios Canarios / Universidad de La Laguna. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.iec-canarias.org> (дата звернения: 28.12.2025).

55. Moderna Språk – Moderna Språk : journal of the Swedish Modern Language Teachers' Association / University of Gothenburg. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/modernasprak> (дата звернения: 28.12.2025).

56. NGLE – Nueva gramática de la lengua española / Real Academia Española. – Madrid : Espasa, 2009. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.rae.es/obras-academicas/gramatica> (дата звернения: 28.12.2025).

57. RAE – Real Academia Española : portal oficial. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.rae.es> (дата звернения: 28.12.2025).